

اشاره

بسیاری از ما معلمان، روز اول - که روز آشنایی با دانش‌آموزان است - را به صورت یکنواخت و تکراری سپری و بیشتر وقت خود را صرف گفتن باید و نبایدها می‌کنیم و قوانین کلاس را شرح می‌دهیم؛ اما چرا از همان روز اول دست به کار نمی‌شویم و کار عملی هنر را آغاز نمی‌کنیم؟ مقاله حاضر تجربه چندین معلم است که با تمرین‌هایی ساده و جالب هم دیدگاهی از درس هنر به دانش‌آموزان ارائه می‌دهند و هم خود به ارزش‌یابی تشخیصی دست می‌زنند. شاید بد نباشد از تجربیات آن‌ها در سر کلاس خود بهره ببریم. این تجربه‌ها را می‌توان در کلاس‌های هنر مدارس و با استفاده از روش‌های ابداعی و بومی همکاران هنر گسترش داد. رشد آموزش هنر آماده دریافت دیدگاه‌ها و روش‌های تدریس معلمان هنر در روز اول کلاس است.

کلیدواژه‌ها: کار گروهی، ایجاد خلاقیت، همکاری، ایجاد تصور خوب از درس هنر، آشنایی با فلسفه هنر.

مقاله

اولین روز کلاس هنر

ترجمه: حسنی تنظیم
دبیر هنر - قروه

ایده‌ای برای هفته اول

نوشتۀ لیا

من برای هر کلاس برگه‌ای در اندازه ۴۶×۶۱ سانتی‌متر در نظر می‌گیرم. روی هر برگه کاغذ یک حرف را در اندازه بزرگ و توخالی با خطوط پهن و سیاه می‌کشم، سپس آن را به اندازه مربع‌های ۷/۶×۷/۶ تقسیم‌بندی کرده و بعد از شماره‌گذاری در پشت هر مربع آن‌ها را برش می‌دهم. هر دانش‌آموز در هر کلاس حداقل باید دو مربع را رنگ بزند، گاهی هم اگر تعداد دانش‌آموزان کلاسی کمتر باشد مربع بیشتری به آن‌ها می‌رسد؛ چرا که ما برای هر کلاس ۴۸ مربع داریم. دستورالعمل برای رنگ‌آمیزی به این صورت است که: اسم شما باید جایی روی مربع، نه پشت آن، باشد و برای این کار از رنگ سیاه استفاده نکنید. اگر مربع شما با خط سیاهی به دو نیم تقسیم شده است، برای نیمی از آن از رنگ سرد استفاده کنید و برای نیمی دیگر از رنگ گرم. اگر مربع ساده است و هیچ خطی روی آن ترسیم نشده، کل مربع را یا رنگ گرم بزنید و یا رنگ سرد. دانش‌آموزان را تشویق کنید که بافت‌های جالبی ارائه دهند اما تصویر و یا شکل خاصی نکنند.

بعد از این که رنگ‌آمیزی تمام شد، همه به سالن مدرسه می‌رویم. برای این که حروف را روی دیوار جفت و جور کنیم، من شماره‌ها را می‌خوانم و سپس به دیوار می‌چسبانم (توصیه می‌کنم از نوار چسب‌های دو طرف استفاده کنید)؛ دانش‌آموزان مشتاق خواهند بود تا بفهمند مربع‌ها چه چیزی را خواهند ساخت و اتمام کار با چه نوشته‌ای روبه‌رو می‌شوند. تا این که در نهایت جمله کامل می‌شود:

«بیایید کار هنری را که به سرعت خلق می‌شود تجربه کنیم.»

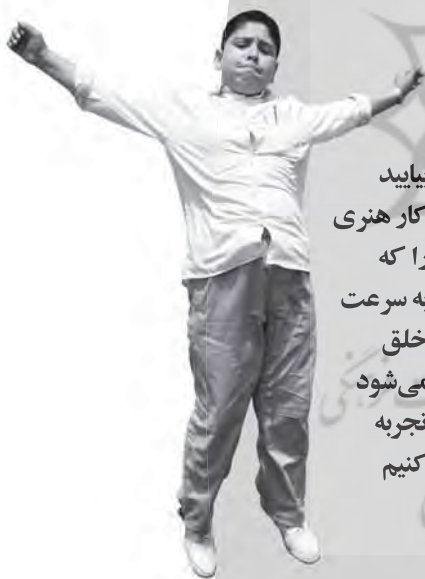
رشد آموزش
دوره نهم
شماره ۳
بهار ۱۳۹۱

بیاید یک پازل هوشمندانه خلق کنیم

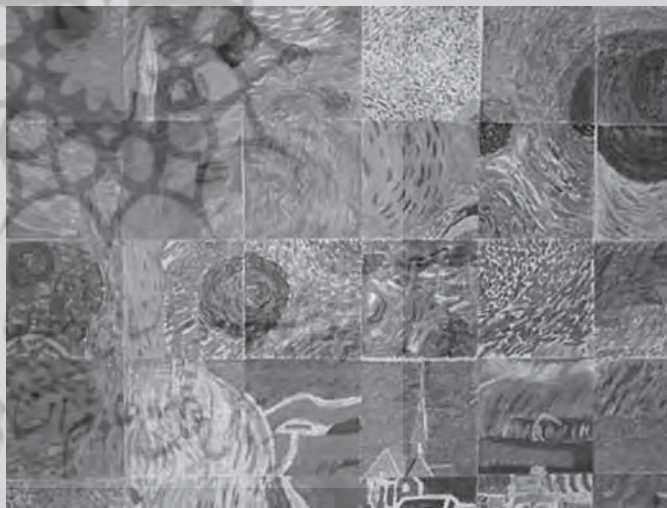
نوشتۀ لباه

این ایده یک نمود موزاییکی دارد. برای داشتن تنوع در این کار بهتر است شما از یک تصویر یا اثر هنری شناخته شده و مطرح استفاده کنید. خلق یک قطعه موزاییکی ایده بسیار مطلوبی برای روز اول مدرسه است. بچه‌ها می‌توانند روی قطعه مورد نظر کار کنند و شما بر درستی کار آن‌ها نظارت کنید. انجام دادن یک نقاشی دیواری مشترک این دیدگاه را به آن‌ها می‌دهد که باید با یکدیگر کار کنند آن هم در حالی که هر یک به تنهایی نقش مهمی را به عهده دارند. شما می‌توانید در اولین روز مدرسه این کار را به آسانی انجام دهید؛ حتی با دانش‌آموزان کلاس پایین‌تر. من اغلب به آن‌ها توصیه می‌کنم که می‌توانند در قطعه مربوط به خودشان بافت خاصی ایجاد کنند و یا از والرهای مختلفی بهره ببرند اما امکان مانور و انجام کارهای خلاقانه نیست. باید به دانش‌آموزان در انتخاب رنگ کمک کنیم و خطاهای آن‌ها را در این زمینه اصلاح نماییم. در واقع محدوده رنگ ما محدوده رنگی است که در طرح اصلی وجود دارد.

شما می‌توانید کاغذ رولی خود را روی دیوار نصب کنید و ترسیم خطوط طرح را خودتان شخصاً با یک مداد سیاه انجام دهید، سپس کاغذ را برگردانید و آن‌را به مربع‌هایی که تکه‌های موزاییک ما را تشکیل می‌دهد تقسیم و سپس با قیچی جدا کنید. اندازه مربع‌ها آزاد است و به تعداد دانش‌آموزانی بستگی دارد که در این نقاشی دیواری شرکت خواهند کرد. در این جا شما نقاشی دیواری از «شب پر ستاره» ونگوگ را می‌بینید.

بیاید
کار هنری
را که
به سرعت
خلق
می‌شود
تجربه
کنیم

دانش‌آموزان روز دوم مدرسه کار را شروع کردند، من نقاشی را به ۳۰ مربع تقسیم کردم و هر دانش‌آموز مسئول رنگ‌آمیزی خطوط محیطی بود که در مربع وجود داشت. ما کار را با نسخه کامل و اصلی که در روبه‌روی خود داشتیم شروع کردیم.

چیزی که انجام این کار را جذاب کرده بود این بود که رنگ‌ها دقیقاً منطبق و هماهنگ با رنگ اصلی کار نبود، در واقع دانش‌آموزان با والرهای متفاوت از یک رنگ کار می‌کردند. وقتی کار پایان می‌پذیرد، دانش‌آموزان حقیقتاً به خود می‌بالند؛ کاری که تنها برای خلق آن دو روز وقت گذاشته‌اند و در نهایت نتیجه جذابی هم داشته است. من تصور می‌کنم این کار یکی از بهترین تمرین‌هایی است که می‌تواند دانش‌آموزان را بعد از مدتی دوری از هنر به کانال هنر برگرداند.

تمرین «فی البداهه»

نوشتۀ مارکیا اچ

من برای روز اول مدرسه تمرین «فی البداهه» را انجام می‌دهم. شیوه کارم به این طریق است: به هر کدام از دانش‌آموزان برگه‌ای می‌دهم و برای آنان توضیح می‌دهم که می‌خواهم مجموعه‌ای دستورالعمل را برای آن‌ها بخوانم تا هر دانش‌آموز همان را انجام دهد و به آن‌ها متذکر می‌شوم که حق ندارند به برگه دوست کناری خود نگاه کنند! به دقت گوش دهند و دستورات را موبه‌مو اجرا نمایند. من هر چند دفعه که آن‌ها بخوانند متن را دوباره خواهم خواند اما به سؤالاتی چون «منظورش چیست؟» یا «من باید چه چیزی را تصور کنم؟» نمی‌توانم پاسخ دهم!

سپس درست زمانی که کلاس کاملاً ساکت شد، با صدایی بلند و رسا یک سری از دستورالعمل‌ها را برای دانش‌آموزان می‌خوانم؛ مثلاً: «خط منحنی بکشید»، «سه دایره اضافه کنید»، «طوری چهار خط را اضافه کنید که همگی از یک سو به هم متصل باشند» و... به‌طور معمول من ۱۰ دستور را برای آن‌ها می‌خوانم. دانش‌آموزان اغلب احساس راحتی ندارند، آن‌ها احساس می‌کنند که این یک تست یا آزمون هوش است. بچه‌ها دقیقاً نمی‌دانند چه چیزی از آن‌ها انتظار می‌رود و این که مبادا کارشان را اشتباه انجام دهند، مضطربشان می‌سازد. اما من آن‌ها را مرتب تشویق می‌کنم که آن‌چه را که به فکرتان می‌آید بکشید و به فکرتان اطمینان کنید.

وقتی کار همه تمام شد، طرح‌ها را روی تخته‌سیاه نصب می‌کنیم و دقایقی به آن‌ها خیره می‌شویم. سپس من سؤالاتی درباره طراحی‌ها مطرح می‌کنم؛ مثلاً چه شباهتی بین آن‌ها می‌بینید؟ چه تفاوتی با هم دارند؟ تداعی‌کننده چه چیزی هستند؟ و... من کمی آن‌ها را تحلیل می‌کنم و برایشان توضیح می‌دهم که این نمونه‌ای است از آن‌چه که هنر ایجاد می‌کند - همه هنرمندان در کلاس‌های من دقیقاً همین چیزها را می‌شنوند و چیزهای مشابهی را می‌بینند و همین دستورالعمل‌ها را می‌شنوند... اطلاعات مشابهی به مغز آن‌ها وارد می‌شود و هر کس کاری را انجام می‌دهد که استنباط کرده و ممکن است چیزهایی خلق شود که کمی با هم متفاوتند - هر کس تفسیر متفاوتی از دستورالعمل‌ها دارد. نتیجه تمام کارها به هم مربوط است و معمای مشابهی را به شیوه‌ای خاص و منحصر به فرد حل می‌کند و این دقیقاً چیستی هنر است!

من به دانش‌آموزان متذکر می‌شوم که این دقیقاً همان چیزی است که از آن‌ها انتظار دارم با هر تمرین هنری به همین شیوه برخورد کنند. آن‌ها با مجموعه‌ای از درخواست‌ها و دستورات یکسان روبه‌رو می‌شوند؛ هر چند که کار هر دانش‌آموز متفاوت است، اما کاملاً درست انجام شده است.

بسیاری از اوقات من شاگردهایی داشته‌ام که نتیجه انجام این تمرینشان شبیه نقش و نگارها بوده است. ما می‌توانیم این اتود اولیه را اصلاح کنیم، رنگ بزنیم، چاپ کنیم، به صورت نقش برجسته دربیابوریم و یا حتی به مجسمه‌ای سه بعدی تبدیل کنیم... در واقع اصل این است که تقریباً هر چیزی می‌تواند آغازگر یک اثر هنری باشد. این اصل به ما کمک می‌کند تا پی ببریم که ایده‌های اولیه از کجا می‌آیند و یا چگونه می‌توان اثر هنری را به مفهومی انتزاعی کشاند! این شیوه راه مطلوبی است که هر کسی را به میدان پرتاب می‌کند تا شروع به بازی کند!

بچه‌های با استعداد مزیتی بر بچه‌های کم‌استعداد ندارند. همه می‌توانند با یک سری اصول کار خود را اصلاح کنند یا تغییر دهند و در نهایت استعداد خود را در جهت خلق یک اثر هنری به کار گیرند.

با وجود این ممکن است همه شما به چیزهایی جالب‌تر از ایده من بیندیشید.

**بچه‌های با استعداد
مزیتی، بر بچه‌های
کم‌استعداد
ندارند. همه
می‌توانند با یک
سری اصول کار
خود را اصلاح
کنند یا تغییر
دهند و در نهایت
استعداد خود را
در جهت خلق
یک اثر هنری
به کار گیرند**

طراحی روز اول

نوشته جریل هالینگس ورث

طبیعی است که
بچه‌ها بعد از اتمام
کار تمایل پیدا
می‌کنند تا نقاط
قوت و ضعف خود
را بهتر بشناسند.
اما با وجود این که
دانش آموزان
یکسانی روی هر
نقاشی کار کرده‌اند
باز هم نتیجه کار
یکسره متفاوت از هم
و البته گیج‌کننده است

اولین روز ملاقات با شاگردانم علاوه بر این که جایشان را مشخص کرده و قوانین کلاس را مرور می‌کنم، از هر کدام می‌خواهم که با استفاده از مداد معمولی روی کاغذ طرحی بکشد. آن‌ها باید کاغذ را تا کنند به این صورت که چهار مربع ایجاد شود. چیزی که از دانش‌آموزان می‌خواهم انجام دهند بسیار ساده است؛ در یک مربع انسان بکشند، در مربع دیگر هر حیوانی که دوست دارند، در سومی یک ساختمان و نهایتاً در آخری یک درخت طراحی کنند. آن‌ها برگه‌ها را تاریخ می‌زنند و من کارهایشان را بایگانی خواهم کرد. من برای هر پایه تحصیلی یک جعبه بایگانی دارم و برای هر دانش‌آموز یک پوشه در نظر گرفته‌ام تا زمانی که درشان به اتمام برسد (برای معلم‌های مقطع ابتدایی تمام ۵ سال دوره ابتدایی به پایان برسد) و در نهایت پوشه‌ها را به منازلشان خواهم فرستاد، والدین با دیدن مجموعه‌ای از کارهای هنری بچه‌هایشان هیجان‌زده می‌شوند، بچه‌ها نیز درصدد آرشو کردن کارهایشان برآمده و مایل هستند نگاهی به طراحی‌های گذشته خود بیندازند.

برای دانش‌آموزان بزرگ‌تر تمرین طراحی خانه - انسان - درخت - حیوان می‌تواند با هر روش خلاقانه‌ای که آن‌ها آموخته‌اند همراه شود. از آن‌ها بخواهید در ابتدا روی برگه نام‌شان را بنویسند. کاغذها را جمع کنید سپس آن‌ها را در بین دانش‌آموزان توزیع کنید. دانش‌آموزان باید یک پاراگراف در مورد طراحی‌هایی که دریافت کرده‌اند بنویسند.

طراحی به نوبت (برای همه مقاطع)

نوشته نیکل بریسکو

این کار بسیار ساده و زیباست. شما می‌توانید یک موضوع برای آن انتخاب کنید. هر کسی لازم است یک برگه کاغذ و مقداری وسایل طراحی همراه داشته باشد و نام خود را در پشت برگه بنویسد. اگر ممکن است بچه‌ها به صورت دایره‌وار بنشینند و طراحی را شروع کنند. در حدود ۳ الی ۵ دقیقه به آن‌ها زمان بدهید. بعد از اعلام پایان زمان بچه‌ها باید کاغذشان را به دوست سمت راستی خود بدهند و این کار را آن‌قدر ادامه دهند تا دوباره به جای اول باز گردد. خود من علاقه‌مندم که زمان را تغییر بدهم. این کار باعث می‌شود که بچه‌ها زمان ثابتی را در اختیار نداشته باشند؛ بنابراین یک‌جا بند نمی‌شوند و از طرفی بسیار می‌خندند. اکثر معلمان مایلند زمان ثابتی داشته باشند؛ با این حساب ۵ دقیقه برای هر گردش مناسب به نظر می‌رسد.

در پایان نقاشی‌ها را به دیوار بزنید و از دانش‌آموزان بخواهید که یکی را به عنوان بهترین کار انتخاب کنند؛ کاری که بهترین ترکیب‌بندی و کنتراست را دارد، بسیار خلاقانه است و در آن از رنگ‌ها به نحو مطلوبی استفاده شده است ... شما می‌توانید به طرح برگزیده جایزه بدهید.

انتخاب این‌که چه کاری بهترین است گویی یک جورهایی از روی شانس صورت می‌گیرد؛ چون تعداد زیادی دانش‌آموز روی اثر مشابهی کار می‌کنند اما قطعاً یکی خاص‌تر از بقیه است. این کار به بچه‌ها می‌آموزد که آن‌ها می‌توانند با هم و به صورت مشترک کار کنند و نیز به‌یاد داشته باشند که در کلاس به یکدیگر وابسته‌اند. طبیعی است که بچه‌ها بعد از اتمام کار تمایل پیدا می‌کنند تا نقاط قوت و ضعف خود را بهتر بشناسند. اما با وجود این که دانش‌آموزان یکسانی روی هر نقاشی کار کرده‌اند باز هم نتیجه کار یکسره متفاوت از هم و البته گیج‌کننده است.

با این تمرین در حقیقت دریچه‌ای از ایده‌های منحصر به فرد و گزینه‌های متنوع به روی دانش‌آموزان گشوده می‌شود.

